

LJUBLJANA, dne 15. avgusta 1908.

POPOTNIK

▷ Pedagoški in znanstven list. ◁

Letnik XXIX.

Štev. 8.

VSEBINA:

1. Janko Grad: Kako praznuj ljudska šola dostojno. 60letnico vladanja presvetlega cesarja Franca Jožeta I.?	225
2. Avguštin Požegar: Telesni siločut in njegova higijena	231
3. Otilija Feigel: Prosto spise	238
4. Janko Poljak: Kako naj se goji uspešno ljubezen do domovine v ljudski šoli?	245
5. K. S.: Šolski red	248
6. Razgled: Listek 254 — Pedagoški paberki 254 — Kronika	255

Last in založba

„Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“.

Izdajatelj in za uredništvo odgovoren: Anton Sterlekar.

„Učiteljska tiskarna“

last „Učiteljskega tiskovnega društva“,
registr. zadruga z omejenim jamstvom

v Ljubljani, Gradišče št. 4

priporoča slavnim krajnim šol. svetom,
šolskim vodstvom in učiteljstvu

uradne tiskovine
iz svoje zaloge.

Ceniki se pošiljajo na zahtevo zastonj. Ÿ Po-
strežba točna. Ÿ Tudi vse tiskovine za župan-
stva ima tiskarna po zmernih cenah v zalogi.

Tiskarna sprejema vsa v tiskarsko stroko spadajoča
dela ter jih izvršuje okusno in po solidnih cenah.

Izvrševanje tiskovin v enobarvnem in večbarv-
nem tisku. Ÿ Tiskanje muzikalij in časopisov.

LITOGRAFIJA.

Telefon št. 118. Ÿ Poštna hranilnica št. 76.307.

Kako praznuj ljudska šola dostojno 60letnico vladanja presvetlega cesarja Franca Jožefa I.?¹

Pozdravlja Te
Triglava siva glava
In hči nje
Bistra Sava.

S. Gregorčič.

Prekrasna je zemlja slovenska. Čvrst rod prebiva tod, ki se vesoljnega omehkuženja še ni navzel. V potu svojega obraza obdeluje zemljo, da se pošteno preživlja. Dasi ni bogata naša zemlja slovenska raznih pridelkov, vendar je po prirodni krasoti med prvimi deželami, tako, da jo občuduje širni svet.

Na tisoče tujcev občuduje vsako leto divnokrasno postojnsko jamo, se vozi po čarobnem Blejskem jezeru ter pozdravlja „Otoka belo cerkvico“.

Zato je navdušeno pel prvi slovenski pesnik:

„Slovenec, tvoja zemlja je zdrava,
za pridne nje lega je prava.“

A še nekaj je, kar nas Slovence posebno povzdiguje, in to je ljubezen in zvestoba do premilega vladarja.

„Le vprašaj gore, dole, griče,
zvestobe naše vsi so priče!“

je pel Gregorčič.

Da zvest in vdan je Slovenec svojemu vladarju — zvest in vdan iz vse duše, iz vsega srca, ter ga ljubi, kakor le otrok zamore ljubiti svojega očeta.

¹ Poročal pri okrajni učiteljski konferenci v Postojni dne 27. junija 1908 nadučitelj Janko Grad.

Saj je z zlatimi črkami zapisano ime Franc Jožef I. v hvaležnem srcu vsakega Slovenca. Saj so se pod njegovim modrim in blagim vladanjem raztrgale spona, ki so ovirale razvitek naše slovenske besede, da se je začela povsod glasiti, kjer ji gre mesto, ter razširjati tako oni blagodejni čut, ki izpodbujajo narod k požrtvovalnemu delovanju za vzvišene namene, postavljene človeštvu, in razlivali luč izobraženosti, ki vodi do narodove sreče in katera bo tudi nas privedla do srečnejših časov.

Zato pa tudi doni mogočno in tako ljubko ob vsaki priliki iz stotisočev grl:

„Bog ohrani, Bog obvari,
nam cesarja, Avstrijo!“

Pesniki ga opevajo, pisatelji opisujejo in ti vrli naši fantje darujejo radi in z vso navdušenostjo kri in življenje zanj na bojnem polju.

Saj poje Gregorčič:

„Poglej na davna polja bojna,
krdela hrabra spé nebrojna,
to čete Slave so sinov.
Le glej bojišča naših dni,
tam za Te mi smo lili kri!“

Če tek časa vzame Slovencem vse, zvestobe in ljubezni do prevzvišenega vladarja jim nikdar ne iztrga iz srca, saj ta jim je prirojena. In to je prav. Saj narod, ki ne ljubi svojega vladarja, ne ljubi Boga, ne ljubi domovine!

Slovenski narod pa tudi na zunanje vedno rad pokaže to vdanost, zvestobo in ljubezen svojemu cesarju. Kako se vzradoste vsi deželani, ko čujejo, da pride med nje presvetli cesar. Kako težko ga pričakujejo, kako neumorno delajo, da ga dostojno sprejmo v svojo sredo! Topovi grme, zastave plapolajo, ponosni mlaji dvigajo vrhove proti nebu; na vseh postajah pa nebroj ljudstva, ki pozdravlja solznih oči svojega očeta ter se mu klanja, kliče mu: „Slava!“

In ko je že vlak davno oddrdral s presvetlim cesarjem, stoji še množica kakor pribita, ter zre za njim — ki ga ljubi, ki mu je iz srca vdana.

In zopet zadoni iz sto in sto grl:

„Bog ohrani!“

In kaj še le tam, kjer se presvetli cesar ustavi in stopi med vdani mu narod! Od daleč so prihiteli bogati in ubogi, možje in žene, da gledajo svojemu očetu v mili obraz, da mu od blizu zakličejo:

„Bog Te ohrani!“

Tu vidimo v bliščečih uniformah visoke dostojanstvenike, ki se mu vzvišeno klanjajo; tam preprostega kmetiča, ki se je bal stopiti bližje, a ko je zagledal mili vladarjev obraz, je poln navdušenja zaklical: „Živio!“

In tu si ti nežna mladina, ki polna radosti zreš v očetovski skrbni a mili obraz velikega svojega očeta! Odičena si s cvetjem in zelenimi vejicami slovenske lipe, ki mu jih sipaš na pot. O le pozdravljaj ga — le ljubi ga, saj je vreden ljubezni! In kdo si ti, ki se prerivaš skozi množico? Star mož z leseno nogo in brez roke — prsa pa odičena z odlikovanji. Invalid jě. Bog ve, kako daleč je prišel, ko je izvedel, da pride presvetli cesar. Rad bi še enkrat zrl v očetovski obraz njemu, za katerega se je tako hrabro bojeval, za katerega je žrtvoval svoje ude in kateri mu je za izredno hrabrost pripel na hrabra prsa visoko odlikovanje — zlato svetinjo. — Star je, ne more zaklicati svojemu vladarju z drugimi „Slava“. Izčrpane so njegove moči, saj stoji ob robu groba, le ustnice mu tiho šepetajo:

„Bog ohrani!“

V srcu mu je pa tako dobro — tako toplo, saj gleda svojega visokega poveljnika — najbrže zadnjikrat. Doma v tihi vasici pa zbere svoje sovaščane okolo sebe in jim pripoveduje, kako je bilo lepo, ko je gledal svojega cesarja, kako dober je in kaj je občutil pri pogledu nanj.

In zopet odmeva po sicer tihi zagorski vasi:

„Bog ohrani!“

Velika nesreča je zadela slovenski narod. Zazibale so se podzemeljske moči in porušeni so bili domovi. Na razvalinah pa so se zbirali nesrečni deželani. In prihitel je On, naš veliki državni oče tam iz dalnjega Dunaja, tolažit zveste mu Kranjce. Ne kot vladar — kot dober usmiljen oče je prišel.

Jokaje so ga sprejeli, kazoč mu porušene domove, ter zaklicali so s Simonom Gregorčičem:

„Osreči, mili car, osreči
naš narod Te srčno ljubeči,
da srečen rod naš in naš svet,
slavil Te bo še poznih let!“

Zaplakal je z njimi, presrečno jih tolažeč. Pokazal je zvestim Kranjcem vso lepoto in miloto svojega velikega srca.

Solze so se posušile in lica so se zjasnila; za odhajajočim vladarjem pa so zopet kipeli pred prestol Vsevečnega vzdihni:

„Bog ohrani!“

Tak je vzvišeni naš vladar — in taka je zvestoba in ljubezen, ne le nas Slovencev, ampak vseh Avstrijcev. Zato pa tudi mi vsi žalujemo z njim, ko ga zadenejo razne nesreče in se veselimo z njim, ko prejema iz rok Vsevečnega razne dobrote.

In letos je že 60. leto, odkar nas vodi in vlada predobri naš cesar.

Dolga bi bila ta doba, če bi mu bila trosila usoda na pot le cvetje sreče in veselja! Oj kako dolga je še le mogla biti, ko mu je bilo prestatl v

tem času toliko bridkosti, žalovanj in skrbi. Saj mu je kruta usoda vzela vse — vse, ki jih je najbolj ljubil!

A premagal je vse z občudovanja vredno vdanostjo. Bil je hraber in močan, da ga vse sile niso uklonile. Vtrujen sicer, a krepak po duhu, obhaja preredki jubilej. In mi ga obhajamo z njim.

Kako naj proslavimo ta redki praznik? Z veselicami in sijajnimi prireditvami? Ne! Saj je sam želel, naj se jubilej 60letnega vladanja praznuje z dobrotelnimi ustanovami in napravami, zlasti pa naj se v tem letu obrača vso skrb na zapuščeno in zanemarjeno mladino.

Kako krasen spomenik si je presvetli cesar s tem postavil!

In ljudsko šolstvo — ni li to še posebno dolžno praznovati jubilej svojega visokega zaščitnika? Saj se je ravno pod njegovim modrim vladanjem povzdignilo na visoko stopnjo, o čemer priča nad 10.000 šol.

Ljudski učitelj sem — in s teboj, premila mi mladina, — naj praznujem tudi jaz veliki praznik velikega vladarja!

Ubog sem in uboga je mladina, ki mi je izročena, da jo vodim do ciljev večne sreče. Ubogi smo, ali imamo srca bogata in polna ljubezni in vdanosti do Tebe, svetli car! Ta vdana, Tebe tako ljubeča srca — svoje in srca moje mladine — Ti poklanjam najprej — o visoki vladar! Sprejmi ta ponižni šopek cvetk — otroških src, saj sem v nje sejal dolgo vrsto let seme najčistejše ljubezni do Boga, do Tebe in do domovine!

In sedaj, mila mi mladina, dragi otroci, proslavimo 60letnico vladanja našega ljubega očeta!

Krasno jutro. Pred lepo okinčano šolo se zbira mladina, praznično oblečena in odičena s šopki. Radost ji seva raz lica. Razredniki odpeljejo vsak svoje otroke v šolske sobe, ki so vse v zelenju. Na odru stoji podoba presvetlega cesarja vsa v cvetju in zelenju. Vse to je delo navdušenega učiteljstva. Kratek govor o pomenu slavnosti in že koraka navdušena mladina za šolsko zastavo v cerkev.

Oj kako lep — kako veličasten si danes, o božji hram! Cvet pri cvetu, nebroj lučic, neštete množice ljudi — v oltarju pa on, ki smo ga prišli prositi, naj nam še dolgo ohrani dobrega očeta! Orglje zabučé in iz otroških src zadone mogočni, pa tako ljubki glasovi:

„Bog ohrani!“

V oči silijo vsem vernikom solze; solze veselja — ginjenja — hvaležnosti. Mladina tam na koru pa poje in orglje buče. Končano! In še enkrat kakor za slovo od božjega hrama:

„Bog ohrani!“

V lepem redu zapušča mladina cerkev, ter se pomika počasi po vasi. Tiho? Ne! Saj ji je srce preveč polno — ne more si kaj, da bi ne nada-

ljevala prelepe cesarske pesmi — saj zna celo. In okna se odpirajo, skozi nje pa gledajo starši in se vesele z mladino.

Kako si lep, oj prostor sredi vasi! Košata lipa razprostira nad teboj obširne svoje veje, izmed vej pa plapolajo zastave. Kdo te je tako okrasil? Vrli naši fantje so bili to in vrla dekleta so te opletla s cvetjem, saj so pripravljali slavnostni prostor, kjer bo mladina — ne, vsa vas — cela fara proslavila redki jubilej presvetlega cesarja.

Pod lipo oder, na odru pa krasna podoba velikega očeta, vsa v cvetju, vencih in pisanih irakovih; okrog odra ponosni mlaji, pred odrom pa mladina, učiteljstvo, starši, vsi občani. Oj lep prizor!

In na oder stopim jaz — skromni učitelj — da govorim slavnostni govor, Njemu, ki ga vsi tako ljubimo, ki smo mu tako srčno vdani. — Pričnem — grobna tihota nastane. Jaz pa govorim o njegovih otroških letih, ko se je poln radosti igral, o mladeniški dobi, ko je poln navdušenja prijel cesarsko žezlo ter zaklical: „Viribus unitis!“, o moški dobi, ko je poln očetovske ljubezni vladal Avstrijo. Solze vidim? Da, solze. Li ne bodo zalile človeka solze, ko čuje, koliko je moral užiti grenkosti naš dobri vladar? Saj smo ga gledali v duhu ob mrtvaškem odru edinega — najljubšega mu sina! Saj smo ga slišali v duhu potrtega plakati ob rakvi najljubše, najvdanejše mu soproge, presvetle cesarice Elizabete, ki mu jo je v najlepši dobi življenja iztrgala zver v človeški podobi iz rok!

O, le točite solze ob teh bridkih spominih, saj jih je on točil premnogokrat za vas!

In zopet vam sije radost iz lic! Saj vam pripovedujem o srečnih dneh presvetlega cesarja.

Pripovedujem vam o hrabrih zmagah, o pogumu zvestih junakov in o njih hrabrih činih. Pripovedujem vam o vdanosti in neprimerni ljubezni vseh avstrijskih državljanov do premilega vladarja. Pripovedujem vam slednjič o očetovski ljubezni skrbnega vladarja do vseh zvestih mu narodov, o njegovi usmiljenosti, darežljivosti, preprostosti. In vi vsi me poslušate pazljivo, zvesto, saj niste morda vsega tega še čuli. In mladina, moji ljubi otroci mi pritrjujejo. Saj sem jim leta in leta o njem pripovedoval, ter jim vnel srca zanj. Zato me umejo in jaz sem ponosen na to, saj sem se vedno trudil, da govorim iz srca v srce.

In sedaj, ljubi otroci in vi dragi občani, ko sem vam le v kratkih potezah orisal življenje njega, ki nam je že 60 let skrbni oče — ste ponosni nanj. O le bodite ponosni, saj nima širni svet tako slavnega vladarja, kakor mi! Saj pa tudi ne ljubi nobeden narod svojega vladarja tako, kakor ljubimo Avstrijci Franca Jožefa I. Zato pa dajmo duška svojim čutilom in zakličimo iz vsega srca — iz vse duše — da se bode čulo tja do cesarskega Dunaja:

„Slava, slava, slava!“

Topiči zagrme, živio- in slava-klici odmevajo po vasi in lipa zašumi nad temi vrlimi občani in nadebudno mladino. Zdi se mi, kakor bi tudi ona šepetala: Slava! slava! slava!

In „Slava presvetlemu cesarju!“ kliče nežno dete, krepki mladenič, zreli mož; kliče mu cvetoče dekletke in skrbna žena, da, kliče mu starček velih lic, oprt na palico!

In sedaj zadone mogočni akordi cesarske pesmi, ki jo pojo vsi navzoči tako navdušeno, tako proseče, kakor le more peti človek blagega, čutečega srca.

Ah Večni, usliši prošnje njih, ki te prosijo, da jim ohraniš še dolgo milega cesarja!

In zopet nastopajo govorniki. Gdč. učiteljica opisuje v krasnem govoru usmiljenost in dobrotljivost presvetlega cesarja, g. veroučitelj njegovo globoko versko čustvovanje, g. župan pa njegovo pravičnost. Vmes pa žvrgole mali slavčki ter prepevajo mogočne patriotične in ljubke narodne pesmi. Lepo deklamujeta učenka in učenec tretjega razreda. Konec vsakega govora, vsake pesmi pa se razlega gromoviti:

„Slava presvetlemu cesarju!“

Končano? Ne! — Oj sprejmi mladina še spomin na ta prekrasni dan.

Tu, glej podobico, na kateri se sveti očetovskomili obraz presvetlega cesarja. Tvoja je! Varuj jo, da jo bodeš gledala, če bi ti utegnil hudobni svet iztrgati iz srca ono podobo presvetlega cesarja, ki sem ti jo naslikal, ko si hodila še v šolo.

Moli za presvetlega cesarja!

Tu imaš tudi lično knjižico, ki ti opisuje življenje njegovo! Prebiraj jo rada, saj ti kaže, kako moraš živeti, če hočeš biti njemu enaka. O le posnemaj ga in bodi močna — kakor je močan on ob uri žalosti in bridkosti!

Še nekaj! Ob veliki navdušenosti si pozabila mladina na vse — prav na vse — le njega ne, ki si ga proslavljala. Le sedi pod okrilje košate lipice ter uživaj sladka jedila, ki ti jih je pripravila ljubezen staršev in prijateljev tvojih!

Ej, kako je ročna mati županja deleč potice in sladko sadje! — Da, da, ljuba mladina, 60 letnega jubileja še nisi praznovala in Bog ve, če ga bodeš še kedaj! Zato pa se le raduj in bodi srečna — in pa moli za presvetlega cesarja in za nje, ki te ljubijo!

Končano! Šolska zastava plapolja v zraku. Belo oblečene deklice dvignejo z odra cesarjevo podobo ter jo odnesejo v sprevedu po vasi in v šolo, prepevaje:

„Bog ohrani!“

Za njimi pa cela množica, kakor bi se danes ne mogla ločiti od ljubke mladine.

„V šoli bodeš sedaj mila podoba velikega očeta in me te bomo krasile vedno in vedno z novim cvetjem!“

Pozdrav -- in ni je več mladine. Odšla je, da praznuje v prosti, lepi naravi še dalje veliki dan — po svoje, po otročje. —

Tako smo proslavili v duhu veliki praznik 60 letnega vladanja prešvetlega cesarja — preprosto sicer, a dostojno.

A ne v duhu — tovariši vrli — praznujmo ga res tako. Ljudski učitelji smo. Naše življenje je posvečeno v prvi vrsti mladini in potem naši domovini, kakor je življenje presvetlega cesarja posvečeno njegovim narodom.

Praznujmo prerediti jubilej po geslu: „Viribus unitis“, v zvezi šole z domom! Stopimo z našo mladino med ljudstvo ter z njim vred in iz dna srca zakličimo:

„Bog ohrani, Bog obvari,
nam cesarja, Avstrijo!“

Telesni siločut in njegova higijena.

Piše Avguštin Požegar.

(Dalje.)

Spregovoriti moramo na tem mestu tudi nekoliko o tistem pljučnem dihanju, ki ga opazujemo pri šolskih otrocih prav pogosto, ki je znamenje telesnega zdravja, a ga ne vidimo radi, ker nam dela preglavico pri našem delu. Zdrava pljuča se mnogokrat gibajo tako, da zaporedoma in večkrat izdihajo sapo. Pri tem slišimo močen ali rahel glas, na obrazu pa vidimo značilno krčenje in raztegovanje obraznih mišic, značilno spreminjanje obraza. To posebno dihanje pljuč, ki se vrši v naglem ritmu, v zvezi z zvočnimi prikazi in z gibanji obraznih mišic imenujemo smeh ali smejanje.

Vemo, da marsikdo misli, o smehu govoriti je smešno in odveč. Kaj ima smejanje otrok opraviti s telesnim siločutom in z njegovo higieno? O fiziologiji smehu ne bomo govorili, čeravno je bolj zanimiva kakor marsikateri pojav telesnega življenja. O veljavi in pomenu smejanja za otroško telesno zdravje pa moramo vsekako nekoliko povedati. Odgojevalcu ne sme

biti nobena stran telesnega življenja malenkostna, ampak vsako mora premotrivati po vzroku, po smotru ali cilju itd. Odgojevalec mora vedno pomisliti, da narava ne pozna nič nepotrebne. Ker je smeh na sebi telesna, naravna prikazen, ima vzrok v človeškem telesu in je kot pojav telesnega življenja naravno potreben. Ako rečemo, da ravno vedno smejanje šolskih otrok moti in ruši šolski mir, imamo le v tem prav, nikakor pa s tem ne dokažemo, da smejanje ni naravno upravičeno. Vemo, da šola ni kraj lahko-miselnega smejanja, ampak torišče resnega mišljenja, ki ne dopušča smehnih in smešnih potez na otroških obrazih. Toda to je le stremljenje po duševnih idealih, dejansko telesno življenje pa ima svoje pojave, ki niso z duševnostjo človeka v neposredni zvezi.

Če se trudimo na različne načine, zadušiti v šoli otroško razpoloženost in njen pojav — smejanje — posreči se nam to le redkokdaj in če spravimo nekaj otrok do resnobe, smeji se drugi. Ko smo oresnobili te, se smeji zopet prvi in drugi. To je lahko pravcata nadloga in jeza za resnega, le po duševnih idealih stremečega učitelja. Vedno mislimo, da moramo naše resne misli vcepiti tudi otrokom, ki živijo v šolski dobi bolj telesno kakor duševno. Saj smo že večkrat poudarjali, da se razvija delovanje možganov najpočasneje, ker ima spoznavati neomejeno obilico zemskih in svetovnih prikazni.

Kar naravnost trdimo, da smejanja v šoli ne bo nikdar konec in če bi iztuhtali še tako stroga disciplinarna sredstva. Na obrazu zdravega otroka so vedno poteze vesele razpoloženosti, ki se pri najmanjši priliki razdalji v smeh. Trajna resnoba pri otroku je gotovo le posledica kakšne telesne ali duševne bolezni.

Zasledujmo stvar nekoliko natančneje. Vsakdo, ki pozna vezi med roditelji in njihovimi otroci, je gotovo že čutil veselje nad detetom, ki se smehlja in smeje. Ko vidimo smeh na obrazu deteta, razveseli nas gotovost, da je dete zdravo. A vsakdo je čutil žalost, ko je opazil na detetu veden jok, kajti dete je bolno. In kolika je razlika med solznimi ter med smehlja-jočimi obrazi? Če uživaš, dragi oče ali mati, srečo, da imaš zdravega otroka, kako lahko in mirno spiš zraven njega, a kolika skrb te muči in vznemirja, ako se otrok ne smeji, ne spi.

To vsakdanje opazovanje pri detetih nas uči, nam pove, da je telesna bolezen najhujša sovražnica smehu, veselosti in razpoloženosti sploh. Če pa to resnico obrnemo, dobimo drugo resnico, da je smejanje prijatelj, pospeševalec in znamenje telesnega zdravja. Ako to resnico spoznamo pri detetu, ki še s svojim duhom ne premotriva ničesar, nam je to dokaz, da smejanje na sebi ni v zvezi z razumom, s pametjo, marveč da je nekako samostalno, odvisno le od telesnega stanja. Zaradi tega ne moremo drugače reči, kakor da smejanje tudi pri šolskih otrocih in pri doraslih ovadi blagostanje, zdravje telesa. A ker je telesno zdravje ob sebi dobro, je tudi njega pojavljanje,

tedaj smejanje dobro. — Dandanes ni nikomur neznano, da poizkušajo na primer zdravniki bolnike razvedriti s kakšnimi dovtipi, kratkočasnimi in smešnimi govori ali prizori. Oni vedo, da krčijo bolezni prsa, a da jih smeh oprosti. Pri tem se odvrča pozornost duha od bolečin in to vpliva na telo blagodejno.

Pravzaprav bi naj bili vsi odgojitelji, v daljnem pomenu besede vsi ljudje, o človeškem organizmu, o njega delovanju itd. do natančnosti poučeni, da bi poznali razen navadnih boleznih še tudi druge nevarnosti, ki kršijo otroško razpoloženost, kvarijo telesno zdravje.

Predvsem je znano, da vzamejo premočna čustvena gibanja veselost, da mnogokrat povzročijo bolezni celo smrt. Zgodovina pripoveduje obilico takšnih slučajev. Luj Burbonski se je ob pogledu kosti svojega očeta, ki jih je dal izkopati, tako silno vstrašil, da je takoj umrl. Drugod je čitati, da je zdravnik pri razrezanju neke žene kar umrl, ko je opazil, da ji še srce bije. Res je sicer, da pretirane bojzani, strahi, skrbi ne povzročijo nagle smrti — to bi bilo za nas prežalostno — ker se trdna telesna konstitucija in ohranjeno zdravje skrajnostim zoperstavita. Toda dokazano je, da bojazen, strah in drugo tudi močno telo polagoma slabijo ter povzročijo počasne a trajne bolezni.

Neki nemški zdravnik je tri leta po obleganju mesta Strasburg nabral in sestavil veliko število raznih boleznih, ki jih je povzročila pri ljudeh strahovitost obstreljanja mesta, pri katerem se je oddalo vsak dan povprečno 6249 strellov. Ako pomislimo, da se končno za svoj telesni obstanek vsakdo boji, smemo to strahovitost za dorasle tembolj vpoštevati pri otrocih. In če nekateri roditelji i. dr. pretepavajo otroke z vrvmi, jermeni in drugimi nežnostmi, ne pomeni to za uboge otroke nič manj, kakor ono streljanje za dorasle Strasburgovce.

Poznal sem dečka, ki je do neke dobe gladko govoril. Oče, ki je kaj rad o strahovanju govoril, a sam strahu ni poznal, je dečka dosledno pretepaval po hrbtu. Danes deček jeclja, je duševno zmeden, to je prava roditeljska oblast.

Strah in bojznost povzročita trajno bojzljivovst, ki smo jo že omenili.

Ona je zelo nevarna telesnemu zdravju, ker slabi telo in ga vsposobi za sprejem nevarnih boleznih. Saj je danes dognano, da se pri kužnih boleznih okužijo najprej tisti, ki se kuge in okuženja najbolj bojé. Tudi o jetiki, pljučni vnetici in o drugih boleznih se ve, da se sprejemnost teh boleznih pomnoži po strahu, bojzljivosti, otožnosti i. dr. Zaraditega ne moremo pritegniti vsem naredbam, vsem previdnim nasvetom, ki jih imamo v svrhu negovanja človeškega zdravja. Marsikaj je na sebi sicer umestno in dobro, toda telo se kmalu omehkuži in postane občutljivo za vsako vremensko in toplotno izpremeno.

Kaj rad se spominjam, kako sem hodil skozi sedem let, vsak dan po 15 km šolovat. Nikdar nisem bil utrujen, nikdar se nisem prehladil — na vreme se sploh nisem oziral. Obedoval sem največkrat pri „Solncu“. — a gladu nisem trpel. Človek je žilav in žilavost organizma gojiti priporočam vsakemu. Kdor želi in hoče vse udobnosti, pogreša vse; potrebno je le to, kar je potrebno. To ni tautologija, ampak gola resnica. Oprostite sicer, da sem nekaj vpletel, kar bi lahko zamolčal.

Življenje na zemlji zahteva trdna telesa s pogumnim duhom — to saj od največ ljudi. V zavetju in v udobnosti živé le nekateri. To sodi v družabno življenje, ki nimamo o njem razpravljati.

A ne samo velika žalost, strah in skrb vplivajo škodljivo na telesno zdravje, ampak tudi preveliko, hipno veselje lahko provzroči vsaj trajno bolezen, mnogokrat naglo smrt. V Sofoklejevem životopisu je čitati, da je Sofoklej umrl od veselja, ko so ga venčali s prvim dobitkom v olimpijskih igrah za njegovo žaloigro. Tudi Lacedemonec Hejlon je naglo umrl vsled velikega veselja na dobitku, ki ga je dobil v olimpijskih igrah. Papež Lev X. je naglo umrl, ko je dobil poročilo, da sta mesti Parma in Piacenca zopet pridobljeni. Velemislec Leibniz je imel sorodnico, ki je našla po njegovi smrti pod posteljo velikega filozofa 60.000 cekinov. Od velikega veselja je naglo umrla. Morebiti je tudi med učitelji kdo, ki bi se mu ob takšni najdbi zgodilo kaj sličnega — zato živimo rajši v nam prikrojenih razmerah. Nervozni smo — in pri pogledu na večje množine ‚cvenka‘ bi lahko nas zadela kap ali vsaj blazna veselost. Toda ne šalimo se, ostanimo resni, saj vidimo, da ‚cvenk‘ škoduje telesnemu siločutu.

Ako poznamo takšne posledice prevelikega čuvstvenega vznemira pri doraslih, moramo pomisliti, da veljajo iste tudi za mladino, četudi v drugi obliki in meri. Kar se nam zdi malenkostno je morebiti otrokom, ki imajo šibko telo in malo duševno obzorje, velikega pomena. Deček, ki živi v bornih preprostih razmerah, čišla n. pr. svoj nožek kot velik del svoje imovine in čuti izgubo malenkostnega predmeta kot močno žalost. Ako mu je součenec nožek vzel, razjezi in užali se lahko čez mero, celo do maščevanja. Takšne slučaje mora učitelj oprezno in naravno primerno oceniti, da jih gladko poravna.

Osobito je paziti pri otrocih s slabim telesom, ki so naravno bolj občutljivi. Pri teh vplivajo vesela čuvstvena gibanja kot najboljši zdravnik. Zato ne bodi učitelj v zadregi, spraviti razburjene, nevoljne otroke po kakšni primerni šaljivosti in smešnosti v ‚dobro voljo‘, v otroško razpoloženost. Kmalu bodo stvar pozabili ali jo gledali od druge strani. Vplivanje šaljivih besed na slaba otroška telesa lahko primerjamo z vplivanjem elektrike na bolno telo. Vesela beseda, šaljivi govor v kočljivih razmerah deluje na žalostnega, potrtega otroka zdravstveno.

Kakor žalost, skrb, jeza itd. upornost telesa slabijo, tako živce blago-dejno draži veselost in krepí organizem. Prevelika veselost, čezmeren smeh sicer tudi lahko škoduje, a v takšnih slučajih je treba primerne resne besede, ki otroka ne žali in vničuje, ampak razposajenost do prave mere ohladi. O veselosti smo že večkrat govorili, zato tukaj le povemo, da je veselost velik zdravstveni činitelj, ki le v skrajnih razmerah škoduje, a da žalost ne koristi nikdar. Stopimo zopet v šolsko sobo med zdrave otroke, ki so polni smejanja. Otroška veselost in razpoloženost ne more biti skrita, saj je neka podjetnost, ki se fiziološko pojavlja. Navadni pojav otroške veselosti je smeh, ki smo ga zgoraj omenili. V navadnih razmerah so otroci vedno pripravljani na smeh, posebno pa v družbi. Če pogledamo obraze šolskih otrok, vidimo na njih poteze smehu, če tudi se dotični ne smejejo izrazito. Le takrat opazimo za nekaj časa resnobo, ako smo otroke na ta ali drugi način zastrašili ali njihovo pozornost na resen predmet obrnili, ki jih zanima. Iz tega vidimo, da je smejanje delo mladine in smeh znak mladosti. Nam resnim, doraslim se dozdeva smejanje le izraz lahkega, površnega, brezskrbnega, lahko-miselnega življenja. Ker takšnega življenja v smislu odgojnega smotra ne smemo otrokom privaditi in prigojiti, zato nam je otroško smejanje neljubo, morebiti zoprno, dokler smo v šolskem delu. Mnogim se smeh sploh zdi neumen in odveč.

Pa vprašajmo, če li ni pri stremljenju po resnobi nekaj neodkritosti. Opazujmo se sami. Sedimo n. pr. v družbi prijateljev, znancev, tujcev. Nekaj časa nas zanimajo morebiti kakšni resni pogovori o tej ali drugi iznajdbi, nesreči, o slabih časih, nezadostnih plačah itd. Kmalu se začno odpirati usta in široko 'zehanje' prične. Dolgočasnost nas objema, resnost naša je nasičena in srce želi veselja. Prijetnega odduška komaj čakamo. Kar ploskne nekdo z rokama, misleč, v družbi je več življenja, gibanja, kratkočasnega govora — treba je tudi malce smeha, kajti veselje je po Schillerju božja iskra, ki more zapaliti svetlejši sij tudi v bolni duši. Kako nam ugaja dovtipnež, bistrourmež, šaljivec, pevec, ki nas kratkočasi. Hvalimo zabavne osebe večkrat bolj, kakor modre, a vedno resno-mrzle glave. Družba otrok v šoli ni v prvi vrsti družba, ki jo veže intelektualni interes. Mi to sicer zahtevamo, hočemo in želimo — toda otroke veže tamkaj otroško-družabni moment, igranje v veselju in veselje v igri. Bi li ne bila otrokom takšna družba neznosna, ki je brez veselja in smeha? Tudi med otroci so šaljivci in kratkočasneži, ki marsikaj povedo, kar provzroči smeh med mladimi brezskrbneži. Ne rečemo, da bi mogli učitelji takšne smehe gojiti — ali pripuščati pozitivno, toda dejstva so dejstva in vsekakor jih ne gre odpraviti z neprimernim postopanjem. Dorasli želimo po napornem, resnem delu razvedrila, a kje ga naj išče otrok, ki nima izven šole nobene družbe?

Malokdo pomisli, da je otroško smejanje naravna potreba. Nekoč smo se pogovarjali tovariši o opazovanjih, ki smo jih nabrali pri šolskih otrocih.

Pogovorili smo tudi smejanje otrok v šoli. Vsi smo seveda pritegovali, da otroško smejanje moti pouk, a da ga ni mogoče odpraviti. V obilici otrok jih je vedno nekaj, ki se bolj ali manj smejejo — resnih obrazov je malo. Če je kakovost učne snovi še tako zanimiva in metoda podavanja še tako privlačna, vendar resnoba ni splošna — in tudi ne traja dolgo. Nekateri tovariši so rekli, da ne grajajo otroka, ako jim pove vzrok smejanja. O tej izjavi sem pozneje večkrat premišljeval in prišel do prepričanja, da mora učitelj fiziologijo smejanja proučiti, ako hoče vsaj povprek pravilno postopati pri tozadevnem discipliniranju otrok. Ne zadostujejo govori: „Ne smeš se v šoli, med poukom itd. smejeti.“ „Zakaj se smejiš, režiš itd.“ Če vprašamo otroke po vzroku smejanja, molčijo otroci dolgo ali ne povedo nič. Čestokrat se morebiti sramujejo povedati vzrok smejanja. Največkrat so v zadregi. Vzrok smejanja je sploh težko povedati, ker je smeh takorekoč prikazen, ki se brez vzroka godi, dokler ga ne provzroči kakšna smešna predstava. Otroci se največkrat smejiijo, ne da bi se zavedali vzroka. Zato ne vedo, kako bi naj odgovorili učitelju, ki vpraša po vzroku smejanja. Kdo ni opazil pri šolskih otrocih, da se smejejo pri navadnem na sebi resnem pogovoru? Če vprašamo nepričakovano po vzroku, se učenec zopet namuzne, ker se mu zdi čudno, da bi se bil iz vzroka smejal. Vse, kar smo tukaj navedli, je dokaz, da se godi navadno smejanje zdravih otrok zgolj kot telesno smejanje brez vzroka, ki bi se ga otrok zavedal. Od tega smejanja moramo ločiti tisto smejanje, ki se godi z namenom, premišljeno. To smejanje provzročijo različne predstave v duhu, ki mu služijo kot vzrok ali motiv. Raditega lahko govorimo o telesnem in duševnem, o motoviranem ali nemotoviranem smehu. Pri otrocih ima prvi, pri doraslih ima drugi smeh večjo veljavo in pomen. Dete se smeje, kadar je sito in naspano, kadar ga ne muči nobena telesna bolezen. Ne moremo misliti, da hoče dete s svojim smejanjem koga veseliti ali žaliti, saj vemo, da še ne misli na nič, ampak da živi le telesno. Smeh deteta tedaj nima duševnega vzroka, nima duševnega motiva, ampak je zgolj izraz telesnega blagostanja in čista fizijološka prikazen. Ali bi ne ravnali kruto, sirovo in neumno, ko bi hoteli nedolžni smeh deteta z udarcem po rokah ali drugje, z mogočnim vpitjem in resno-jeznim obrazom izpremeniti v jok?

A nekdo misli, da tega ne stori nikdo. Moti se. Mnogokrat sem že opazil, da so dorasli igrajočim otrokom vzeli dobro voljo, brez vsakega umnega vzroka ter otroško veselo razpoloženost izpremenili v potrnost, jezo i. dr. Že zgoraj smo rekli, da zgolj telesno smejanje ni le pri detetu, ampak da ostaje pri človeku tudi v poznejši, otroški in mladinski dobi in da ga v srečnih razmerah spremlja do groba. Ne bodimo torej prestrogi sodniki otroškega smejanja in ne glejmo vedno le črno. Učitelji, ki imamo mnogo posla z množico šolskih otrok in mnogo skrbi in borbe v izvenšolskem življenju, smo redkokedaj razpoloženi do smejanja. Pomisliti moramo, da to ni srečen ali ugoden duševen položaj za delovanje med otroci, ki se naj-

boljše počutijo pri učitelju, ki ž njimi otroško živi, a možato postopa. — Nekdaj mi je tožil tovariš, da je imel v šoli dečka razposajenca. Kadar ga je grajal in opozarjal, ni hotel slišati in sprejeti opomina, vedel se je, samovoljno in uporno. Če je učitelj postal glasnejši in resnejši, smejal se je deček. Dragi! Takšen smeh ni zgolj telesen in smeh brez vzroka! Ta smeh je motiviran po predstavah, ki si jih tvori učenec o našem nastopu napram njemu, ki se mu zdi smešno. Učenec noče priznavati učiteljevega gospodovanja, in da bi pokazal svojo samostalnost, kaže s smehom, da mu učiteljev nastop ne imponira. Takšno smejanje je mnogokrat znamenje otroške propalosti in v takšnih slučajih je treba največje odgojevalne pozornosti. Kdor misli: „Ti bom že pokazal smejati se,“ ta se jako moti, da je otroka spravil do „resone“, ako se mu je posrečilo z veliko lastno razburjenostjo odpraviti otroški smeh. Ako je otrok prebrisan in povrh нравno pokvarjen, smeji se nadalje v svoji notranjosti brez smihnih fizioloških potez na obrazu. Varamo se, če mislimo, da vpoštevata takšen otrok našo veljavo, naš ugled. Zunanje in na videz se nam vda, a notranjost njegova nas gleda z očmi jeze ali smeha. Pomnimo tedaj, da se ne smemo pred otroci nikdar osmešiti z nastopom, ki ni dostojen, ki ne dopade in ki ne more imeti pozitivno odgojevalne moči. Ne zabimo resnice, da ugaja dostojno postopanje učitelja tudi нравnim pokvarjencem in da jih boljša in blaži, četudi jako polagoma. Tukaj ne gre za največjo mero potrpljenja in ravnodušja, a potrpljenje lomi železna vrata, ki jih ravnodušje ne pozna.

Mnogokrat vidimo pri otrocih, da se smeji, če je na primer součenec padel. Na sebi je padec resen dogodek, ki po našem mnenju ne more povzročiti smeha. A vendar je tako. Nam doraslim padec ni smešen ne na sebi ne z ozirom na mogoče posledice. Otrokom je zunanji prizor padenja smešen, na mogoče hude posledice pa v trenutku padenja ne mislijo. Šele takrat, ko vidijo, da se je padli učenec potolkel in drugo, se obrazi zresnijo. Namesto nepremišljenega smejanja stopi predstava o učenčevi nesreči, predstava o njegovih bolečinah in sočutje delujeta. To pri blagih, nepokvarjenih otrocih. Drugače je stvar pri otroku, ki je sirovega mišljenja in čutenja in ki je morebiti padlemu dečku sovražen. Ta ne omiluje dečka, tudi ne smeji se več, ker so drugi postali resni, a njegova notranjost se še smeji, saj se je zgodila nesreča njegovemu sovražniku. Motiv temu smejanju ni smešni prizor pada, ampak misel na nesrečo in sramoto, ki jo je deček doživel. Ker je tedaj motiv ali vzrok smejanja v tem slučaju le škodoželjnost, ker je škodoželjnost nenravna lastnost na človeškem duhu, zato je tudi smeh v takšnih slučajih nentaven, a tudi nenaraven, ker kaže poteze posiljenosti in se mnogokrat popolnoma skriva pod krinko resnobe.

Jako težko je zaslediti motive različnim smehom v obilici otrok, če niso brez duševnega vzroka. Nekateri se smejejo z namenom, da bi druge dražili, drugi iz škodoželjnosti. V šolskem življenju zasledimo večkrat zlobnost.

ki je smejanju vzrok. To odpravimo najboljše z doslednim preziranjem slučajev in vednim blagim govorom z otroci. Na drugi strani pa imamo tudi priliko, gojiti duševni smeh pri zrejših učencih višjih oddelkov. Kolikokrat vendar slišimo med doraslimi kritikovanje kakšne javne naredbe kakšnega javnega podjetja i. dr. rekoč „to je smešno“, „je smeha vredno“. V tem smislu je duševni smeh tisti duševni položaj, ki pridemo vanj, kadar smo v duhu nekaj kot neprimerno spoznali, kar pa nas ne razburi, ampak zahteva le našo mirno ocenitev. Duševno smejanje je zmožnost oseb, ki imajo mislečega duha, ki zamorejo ž njim razmotrivati o različnih človeških idejah. Če najdejo, da so dotične ideje smešne v duševnem oziru, ali lepe v lepoučutnem oziru i. dr., tedaj se smejejo duševno. Ali ni duševni smeh spremljevalec kritike, ki je toliko rada stvarna in vendar kaj rada užali?

(Dalje.)

Prosto spisje.

Vprašanje za okrajno učiteljsko konferenco dne 4. julija 1908 v Mariboru.

Poročala *Otilija Feigel*.

olgo še ni od tega — pred štirimi leti je bilo — smo se navduševali pri okrajni konferenci v Mariboru za Schillerjevo spisno metodo.

Navduševali smo se? — Ne! — Vdali smo se in smo jo sprejeli — ker nismo imeli boljše.

Ker je omenjena metoda vsem več ali manj znana, ne bom govorila natančneje o njej. Spis po tej metodi je izvršen po tretjem delu „Jezikovne vadnice“ str. 7. (Škorec.)

Poprej sem rekla, da smo sprejeli to metodo, ker nismo imeli boljše. Imamo li sedaj boljšo? — Da, imamo jo in o njej mi je danes poročati.

Po Schillerjevi metodi so se priučili učenci mnogo izrazov in rekli. Gojil se je v prvi vrsti spomin, deloma tudi razum, a srce je ostalo prazno.

Z uspehi so se ponašali le otroci z dobrim spominom, resnično nardarjeni so zaostajali.

In koliko časa je izgubil učitelj s pripravo na spis! Po dve, včasih tudi po tri ure. In pri naših razmerah, ko ima skoro vsak razred po dve ali še več šol. let, po 80 in še več učencev, je čas več vreden kakor zlato.

Ni se nam treba čuditi, če je učitelj pri spisni uri zrl le dolgčas in dolgčas vsepovsod, in kar mu je bilo najbolj težko — v otroških očeh, drugače tako svetlih. Ginevalo je veselje do dela pri učitelju kakor tudi pri učencu.

„Ne veselje, dolžnost naj vlada v šoli; ona je za učitelja in učenca najvišja zapoved,“ bi rekel marsikdo. Oporekam mu, kajti kategoriški veljnik velja le za onega, ki ima trdno voljo, ki si je po marsikakem duševnem boju priboril čut za dolžnost; a tega od otrok še ne moremo pričakovati.

Omeniti pa moram, da je imela stara metoda tudi marsikaj dobrega, zlasti ne smemo pozabiti, da je bila prva, ki je dovoljevala učencu nekoliko prostosti in s tem tudi nekaj samostojnosti.

Ker govorim o novi metodi večji del le iz svoje izkušnje, naj mi čitatelj blagovoli oprostiti, ako prevečkrat uporabljam osebni zaimek za prvo edinsko osebo v vseh sklonih.

Slučajno sem zvedela, da se goji v nekaterih šolah na Kranjskem popolnoma prosto spisje.

Sprva se mi je zdela ta vest liki pravljica, saj sem bila tedaj uverjena, da ne more spisati otrok najmanjšega spisa brez temeljite priprave. Nedostaja mu tudi najmenitnejšega — besednega zaklada, mora se tudi boriti s slovnico in s pravopisom.

Vse to, kar sem ravnokar omenila, mi je bilo navodilo za prvi „prosti“ spis v tretjem razredu — sejmski dan.

Na ta spis sem se pripravila pismeno, po tej pripravi sem izpraševala otroke, kaj so videli na sejmu. Skupno z otroci sem sestavila načrt na tablo, po tem načrtu so otroci pisali.

Kako ponosna sem bila sprva na ta „prosti“ spis! A moja samozavest se je kar hitro omajala, saj sem kmalu izprevidela, da so si vsi spisi jako podobni, saj so otroci zapisali le moje misli.

Baš isto sem opazovala pri vseh naslednjih nalogah. Pozneje sem dala pisati „Šolski dan“. Tukaj sem že bila previdnejša. Izbirala sem besede in tehtala; še več, da bi ne usiljevala otroku svojih misli, sem pri pripravi za omenjeni spis vedno rabila stavek „In potem?“, samo da sem bolj štedila z besedami.

O ti uboga rdeča tinta, koliko sem te porabila pri tem „in potem“. Naloge pa so tudi bile take kakor čisto skvarjena risba po Eichlerju, polne vodoravnih črt. In ta „in potem“ je strašil celo leto v vseh nalogah, nisem ga mogla zatreti, čeprav sem ga po nemarnem izgovarjala le kratke pol urice.

Po marsikakem razočaranju, po mnogih ponesrečenih poizkusih sem vendar prišla na pravo pot. Stoj! tu pač moram dostaviti besedico, da se razumemo. Prišla sem na svojo pravo pot. Kajti ako ima pravico izrek: „metoda je učitelj sam“, toliko bolj velja ta izrek za prosto spisje. Toda o tem pozneje. Katera je torej ta prava pot? Kako pripravljam otroke sedaj

na spis? Odgovor je kaj lahek, izrazim ga kar v enem stavku: Nič jih ne pripravljam.

Le z nekaterimi lapidarnimi stavki jih privedem do pravega razpoloženja, dam jim slutiti, kar sem pravkar čutila, kar mi je pravkar razigravalo dušo. V duši otrokovi uberem sorodne strune, te zazvenijo in zbujuje nove glasove, sveže, žive, vesele, kakršne ima le srečna mladost.

Razpoloženje je tu, sedaj pa le pazi! Dotikaj se ga le „s prsti srebrnimi“, saj veš, da ni nežnejšega kakor razpoloženje, le besedico odveč, in izgine ti, ne prikličeš ga nazaj.

Vidim, kako se zasvetlika v otroških očeh — razumeli so me.

In tedaj bi s Faustom zaklicala trenutku: „Pomudi se, ti si krasan!“ In tak trenutek zbuja srečo — čeprav le srečo ene urice.

Marsikdo bo zmajal z glavo, češ, lepe besede.

Kako rada bi ga prepričala, da niso samo lepe besede: Znabiti se mi posreči, če dam besedo svojim otrokom.

Vse naslednje spise so pisale deklice tretjega šolskega leta, t. j. II. razreda, II. oddelka.

Priprava na naslednji spis se je glasila: „Otroci, kak krasen dan danes! Tako gorko, tako lahko je človeku pri srcu, da si zaželi peruti. Zletel bi, bogve kam — Ali ste čutili kedaj kaj sličnega?“ Po par trenutkih so vse roke kvišku. Tedaj nadaljujem: „Ni časa, da bi mi povedale, kar želite.

Pišite mi raje spis: Da sem jaz ptičica!“

1.

Jaz si mislim, če vidim kako ptičico, ko bi jaz bila ptičica. Šla bi v toplejše kraje. Tam bi pa pazila, da bi me kak deček ne dobil v zanjke. Da bi me ne dobil, bi bila vedno v zraku. Če bi videla kaj drobtinic, bi šla tako doli, da bi me nihče ne videl in slišal.

Ta čas bi pa bila tukaj, ko bi bila tam zima. Potem bi tako lepo prepevala, da bi me še vi poslušali.

2.

Ko bi bila jaz ptičica, bi prišla v šolo, pa bi v nos pičila tisto, katera bi mi prej storila kaj žalega. Kadar bi v zvezke pisali, katera bi ne pisala lepo, bi jo pičila tja v roko. Senica bi najrajša bila po zimi, bi mi ljudje nastavljali zrnec. Škrjanček bi tudi rada bila, tedaj bi na vse zgodaj vstala in prepevala. Kadar bi bili gospodična in otroci na vrtu, pa bi se igrali. Imeli bi kakšno igračo, da bi se mi dopadla. Šla bi tja v sredo in bi vse zmotila. Ko bi bila škrjanček, tedaj bi bila vesela, šla bi v daljne kraje in bi veliko kaj videla.

3.

Ko sem bila mala, sem mislila frčati v zrak, pa nisem imela perutnic. Da bi mogla frčati, sem si privezala kako obleko na hrbet. A frčati le nisem mogla. Potem sem si utaknila palico za pas, da bi mogla frčati, a le nisem mogla.

4.

Enkrat so pri nas tiči leteli, in jaz sem materi rekla, da bi jaz tudi bila rada ptičica in da bi mi bilo ime Treza.

Če bi me kdo poklical k hiši, bi kar letela in bi se ne bala nikogar. Kje na visokem drevesu bi si naredila gnezdo. Poleti bi si nanosila hrane, pozimi bi pa kar jedla.

Enkrat sem šla z bratom v gozd. Tam so letali ptiči, in jaz sem rekla, da bi bila jaz ptičica. Brat mi je rekel: „Treza, kaj si tako nora!“ Jaz sem mu pa rekla: „Zakaj bi le jaz bila nora, če bi pa bila rada ptičica.“

5.

Jaz si mislim, ko bi bila jaz ptičica, če bi me v izbo zaprli, bi s kljunčkom strla šipo in bi šla ven. Tedaj bi bila vesela. Ko bi se bližala zima, bi šla blizu in bi me v hišo zaprli in bi bila celo zimo notri. Ko bi bila zopet pomlad, bi strla šipo in bi šla ven, tedaj bi bila prosta. Pa bi prepevala noč in dan, dokler bi bila živa. Pa kakor sem jaz pisala, bi le nič ne bilo res. Če bi hotela šipo streti, bi se morala dolgo časa truditi, poprej, ko bi bila šipa strta.

* * *

Vsak spis pa vendar ne pripravljam tako kakor gori navedene. Vsakdo ljubi spremembo, zlasti pa otroci, in to moramo vpoštevati. Drugokrat pridem v šolo in rečem skrivnostnim glasom: „Otroci, danes imam nekaj lepega za vas!“ „Aha, spis, spis!“ završi po razredu. Vsi so radovedni in komaj pričakujejo trenutka, da jim spis napovem. A jaz ga ne napovem, molče stopim k tabli ter napišem: „Pozimi solnčece pozno vstane.“ Ne govorim dalje, saj v naslovu je dovolj vsebine, zanimiva je tudi in zbudi v otroški duši nešteto predstav.

Evo nekaj spisov:

1.

Pozimi se mi kar nič luštno ne zdi, ker solnce pozno vstane in je mrzlo zjutraj. Potlej, ko je že gori, tedaj sem že vesela. Ko solnčece vstane, tedaj gleda zelo zaspano. Tam, kjer vstane, je vse lepo rdeče. Ko grem v šolo, ga vsakokrat gledam, kako zaspano gleda. Nekoč sem gledala solnčece in je tako veselo gledalo kakor da bi se mi smejalo. Tam za gorami je bilo vse rdeče kakor bi gorelo, in so mati tudi videli. Rekli so, da tam,

kjer gre solnčece spat, morajo ljudje v vodo. Drgače bi jih speklo, ker je solnce vroče. Kadar solnce zahaja, gre zelo hitro, ker je trudno. Svoj grad ima za morjem in v gradu zlato posteljco. Zjutraj gre gledat, če se je že kdo zbudil. Če se je že kdo poprej zbudil, tedaj ni veselo kakor tedaj, če se ni nihče zbudil.

2.

Ko greva v šolo, pride vsakokrat solnce po naju. Prikaže se v hišo, kadar je ura osem.

Ko poluka na steno, greva v šolo. Ko pa greva iz šole, vsakokrat je že šlo za goro. Ko prideva domov, je že tema. Zjutraj, ko morava vstati, tako težko vstaneva. Ko polukam skozi okno, je še čisto tema. Malo lukam in začnem moliti in premišlujem, če bi že vstala. Pa še malo zadremljem, potem hitro vstanem in se oblečem.

3.

Ko grem gledat pod kolarnico, je solnce rdeče pa tako žalostno gleda. Po leti pa zelo veselo gleda pa nas greje, po zimi pa bi nas rado grelo, pa njega samega zebe vsako jutro. Tam kjer je sveti Peter maslo raztrešil, tam spolzne doli. Potem pa je tako lepo rdeče in žolto. Sedaj tudi ptičke zebe, bi tudi ptičke rado grelo, a jih ne more.

4.

Jaz grem v šolo, tedaj še-le solnčece vstaja. Zjutraj pride na okno, jaz bi rada pogledala na cesto, a ne morem. Videti je tako kakor da bi gorelo. Ko grem iz šole, je pri Lešnikovi hiši in je videti kakor bi imeli luč. Okoli solčnih žarkov je vse polno modrih in rumenih in rdečih oblakov. V četrtek sva z bratom naredila sneženega moža.

Solnčece je gledalo sneženega moža in se je začel jokati. Po leti sem dolgo ležala, me je prišlo skozi okno na posteljo gledat.

Kdor je vaje stare metode, se mu bo zdela taka priprava preveč površna, preveč prosta. Priznati moram, da so me navdajale podobne misli čeprav so se mi spisi več ali manj posrečili. Posebno vznemirjena sem bila, ko sem čitala Reiffovo knjigo „Praktische Kunsterziehung“. Kakor že znano, pripravlja ta pisatelj svoje učence na vsak spis jako natančno.

Pri prvi priliki, ki se mi je nudila, sem pripravila učenke na spis „Ledene rože“ popolnoma po Reiffovem smislu. V šoli smo opazovali ledene cvetice, kako so nastajale, njih obliko, kako so zginjale.

S spisi sem bila jako zadovoljna, a reči moram, da so me presenetili. Kaj mislite, da so se deklice ozirale na mojo pripravo? Kaj še, vsaka je

šla svojo pot, le tu pa tam je katera omenila ledene cvetice v šoli. Samo ena je o tem več pisala. Naj navedem najprvo njen spis.

1.

Naše ledene cvetice so zjutraj zelo lepo cvetele. Ko sem videla, da tako lepo cvetejo, sem šla k oknu in sem jih gledala. Ko sem dihala v okno, so se začele jokati in so se čisto razjokale. Pri tistem oknu ni bilo nič več rožic, a po drugih oknih jih je bilo vse polno. Na enem oknu je bilo ravno tako kakor drevo, na vrhu je bila ptičica.

Položila sem prst na okno, naredila se je luknjica. Pa tudi v šoli smc jih gledale. In potlej so se razjokale. Ker smo jih gledale, so bile jezne in so si mislile: „Le čakajte, ne bodete nas gledale, ne, se bomo že hitro raztopile. In potem nas ne morete več gledati!“ In res, začele so se jokati in so se raztopile.

2.

Pri nas so vsako jutro zvezdnate zmrzle rožice. Enkrat, ko je bilo mrzlo, so že mama kurili in so mi rekli, naj odprem okno, da bi se stalile. In sem odprla okno in sem lice zraven potisnila. Potem sem imela tako mrzel nos. Ko sem imela nekaj časa okno odprto, so se takoj razsolzile. Potem sem pa šla ven, in so visele ledene stekleničice pri oknih. Vzela sem eno in sem jo izpila.

3.

Na našem oknu je bila iz leda goska. Pa potem je prišel voz pa dva konja. Bile so tako lepe stvari. Jaz sem se smejala, ko je bila goska gori na oknu. Enkrat pa je bila cela procesija, pa ne cvetic, ampak so bili ljudje. Ko sem šla v šolo, je bila goska še lepša. Drugo jutro so bila lepa drevesa. Odprla sem okno, pa ni jih bilo več. Ker je bilo v sobi gorko, so se začele jokati, ker niso smele več dalje cveteti. Pa potem sem jaz vprašala babico, ali so lepe rože na oknu. In babica so rekli: „Pa nič se ne vidi skozi. Jaz sem rekla: „Lepe pa so ledene cvetice.“

4.

Doma imamo tudi rožice na oknu. Enkrat so bile na domačem oknu tako lepe, da bi jih bila zelo rada imela. Mislila sem si: „Ko bi jih mogla utrgati, bi jih dejala v kupico na mizo, bilo bi zelo lepo“. Bile so tako lepe kakor nagel. Bile so tudi smreke. Potem so mati zakurili, pa so se zasolzile. Jaz sem to sestri povedala. Sestra je rekla: „Sedaj se boš ti zasolzila“. Nato me je udarila, sem se res zasolzila. Povedala sem materi, kako je bilo. Tedaj so rekli: „Solzila si se z rožicami vred“. Jaz sem rekla: „Ko bi se rožice ne bile solzile, bi se jaz tudi ne bila“.

V zadnjih treh spisih učenke niti omenile niso, kar so opazovale v šoli. Kaj bi le bilo temu vzrok? Kar človek sam najde, sam doživi, sam doseže, je za njega veliko večjega pomena in mnogo zanimivejše nego to, kar se mu takorekoč samo ponuja. To ne velja samo za odrastlega človeka nego tudi za otroka, in to posebno tedaj, če je že vaje nekaj samostojnosti.

Že vsakdo se je gotovo uveril, da opisi brez dejanja, kjer pisatelj nikdar ne poseže vmes, četudi so spočetka zanimivi, sčasoma postanejo dolgočasni, ker so preveč brezbarvni, premalo osebni. Spominjaš se znabiti kakih starih potopisov? Kako sladko si pri njih zadremal!

Tudi mojim učenkam je bil prej omenjeni opis premrtev, predolgočasen, a znale so si pomagati. Ne namenoma, le instinktivno so posegle v zaklad svojih spominov in so oživile opis z dejanjem.

Kaj sledi iz tega? Učitelj naj se ogiblje suhoparnih opisov, zlasti takih, v katerih otrok nikdar ne stopi v ospredje; spisi naj se torej pišejo v pripovedni obliki.

In sedaj smo prišli do trenutka, kjer se vprašamo, koliko naj pripravlja učitelj učence na spis. Ali naj navedemo pravilo? Saj ga ne moremo, kajti način je odvisen v prvi vrsti od učitelja samega, od njegove individualnosti in drugič od snovi, katero hoče obravnavati.

Samoumevno je, da izpade pri takih nalogah vsak načrt. Znabiti se še spominjate iz svojih šolskih časov, kako mučna je bila tudi najboljša učiteljeva dispozicija za vsako samostojnejšo narav.

Krčiti si moral svoje misli ali pa natezavati, samo da si jih prilagodil dispoziciji — moderni duševni Prokrustovi postelji. In vendar je treba včasih dispozicije, zlasti na srednji in višji stopnji pri spisih z realistično vsebino. Izvrše pa naj jo učenci sami, sčasoma tudi brez učiteljevega navodila.

Končan je prvi del moje razprave — priprava na spis. Preidimo k drugemu, nič manj važnemu delu — k izberi snovi.

(Dalje.)

Kako naj se goji uspešno ljubezen do domovine v ljudski šoli?

Fragment. Spisal Janko Polák.

o leže otroku na usteca prvi nasmeh, leže mu v srce prva ljubezen. Otrok vzljubi vse one, ki se bavijo ž njim. Vzljubi pa jih zaradi dobrot, ki mu jih izkazujejo. Nesebična ni otrokova ljubezen. In od otroka nesebične ljubezni tudi zahtevati ne moremo. Te sta zmožna samo roditelja. Med tema zopet mati v večji meri, nego oče. Nesebične ljubezni je zmožen tudi prijatelj. Da mislim s tem samo preizkušenega prijatelja, se samoobsebi razumie.

Izvor otrokove ljubezni mora biti učitelju znan. Zakaj prva otrokova ljubezen je podstava, na katero lahko stavimo vse ono, ki je v zvezi z ljubeznijo. In ena izmed velikih ljubeznij, je tudi ljubezen do domovine. O tej sem se namenil pisati danes. Vspuščal se ne bodem v podrobnosti. Začrtati hočem samo v obliki fragmenta, kako naj učitelj postopa, da ne bode njegov trud, pri gojenju ljubezni do domovine, zaman.

Če je učitelju znano, da tiči izvor otrokove ljubezni v dobroti, ne bode mu težko ugeniti, da je njegova dolžnost, opozoriti otroke na dobrote, ki mu jih izkazuje domovina. Teh pa je toliko, da ne pride učitelj izlepa v zadrego. Saj domovina nam da dom, živež, obleko in tudi duševno naobrazbo, od katere je tolikrat zavisen naš bodoči stan.

Da pa bode učitelju moč opozoriti otroke na dobrote, ki jim jih izkazuje domovina, seznaniti mora otroke z domovino natanko. Ravnokar omenjena natančnost pa ne tiči samo v bogastvu, temveč ona tiči tudi v lepoti. Drugo brez drugega ne velja. Zakaj, če kažemo otroku samo bogastvo, zbudili bodemo v njegovem srcu mesto ljubezni zavist. A če kažemo otroku samo lepoto, zbudili bodemo v njegovem srcu mesto ljubezni sanjavost. Lepota naj blaži bogastvo, bogastvo pa naj blaži lepoto. Le to je prava pot. Samo tem potem gojimo v otrokovem srcu resnično ljubezen do domovine.

Prilike za vse to se nudi učitelju dovolj na vseh stopnjah in ob vseh ljudskošolskih predmetih.

Na najnižji stopnji se goji najuspešnejše ljubezen do domovine potom pripovedovalnega nazornega nauka, ki naj se suče ponajveč okrog domače rodovine, hiše in domačega posestva. Blagostanje, katero iščejo ljudje tako radi v tujini, nam nudi dovolj snovi.

Oče gre od doma. Rodovina je zapuščena in žalostna. Hiša se podira. Posestvo je zanemarjeno. Edina tolažba, s katero se tolaži zapuščena in žalostna rodovina je ta, da se povrne oče čez leta domov s polnim mehkom zlatnikov. In čez leta se oče povrne. Mesto zlatnikov prinese domov samo razočaranje. In šele sedaj se domisli pregovora: „Ljubo doma, kdor ga ima!“

Na srednji stopnji se goji najuspešneje ljubezen do domovine potom zgodovinskih dogodbic, nanašajočih se na ljubezen do domovine. Svetovna zgodovina vseh časov in vseh narodov nam nudi dovolj snovi. Upam, da ne bom dolgočasil nikogar, ako se ob tem odstavku ustavim za nekoliko trenutkov. Pripovedovanje ravnokar omenjenih dogodbic ima v sebi mnogo vzgojevalne sile. Prvič budi tako pripovedovanje v srcih otrok ljubezen do domovine, drugič pa jih vadi pripovedovanja samega, katerega se v šoli izogibamo tako radi. Da se ravnokar omenjeno izogibanje kaznuje od roda do roda, mi ni treba poudarjati še posebej. To najlažje opazujemo pri novincih. Novinec ne zna zvezno govoriti, kamoli zvezno pripovedovati. In kdo je temu ponajveč kriv?

Na najvišji stopnji pa gojimo najuspešneje ljubezen do domovine potom realnega življenja. Realnega življenja kot takega pa se učitelj tudi na srednji in na najnižji stopnji ne sme izogibati, ako noče, da se ljubezen do domovine ne razblini končno v prazen nič, ali da ne izzveni končno v pripovedko, ki je nam nekoč božala uho prijetno, a je šla mimo srca brez stalnega vpliva. Povsod pa bodi učitelju vzgojevalni moment ona jasno začrtana pot, ki privede v odgojo mu izročene otroke končno do resnične ljubezni do domovine. Na vzgojevalni moment se naj ozira učitelj na vseh stopnjah in ob vseh ljudskošolskih predmetih. Saj ti mu nudijo snovi za uspešno gojitev ljubezni do domovine več, nego dovolj.

Jezikovni pouk mu nudi obilico pesmic, izrekov, pregovorov in stavkov, nanašajočih se na ljubezen do domovine. Posebno izreki in pregovori so važni! — Zakaj iz njih govori ljubav narodova. Naša dolžnost pa je, posvečati ti kar največ pozornosti. Saj le ono, kar je došlo iz narodovega srca, gre zopet rado nazaj v narodovo srce. In le ono ima stalno vrednost, kar je prešlo v srce. Ljubezen pa bodi vselej v srcu in nikdar ne na jeziku.

Računstvo in ljubezen! — Dva čudna pojma!... Marsikdo se bode nasmehnil. Opravičeno? — Ne!... Zakaj tudi računstvo nam nudi dovolj prilike, da zbudimo v otroških srcih ljubav do domovine. Saj z otroci prav lahko preračunamo bogastvo domovine. Tudi z ozirom na to je v nas še obilo ledine. Kdo jo bode začel orati? — Hvaležni bi mu bili vsi!... Saj kdo ne bode pozdravil z veseljem zbirke za hitro in uporabno računanje z ozirom na zaklade domovine! — Lepa, ne pretežka, a hvaležna naloga.

Realije pa nam nudijo največ snovi. Pri zgodovinskem pouku se spominjamo prav lahko vseh onih bridkih dogodkov, ki jih prinašajo časopisi

vsak dan iz tujine. Nehvaležneži so zapustili svojo mater domovino, ki jim je ponujala ljubečim srcem, dom, hrano, obleko in naobrazbo. Oklenili so se raje mačehe tujine, ki jih je vabila z zapeljivim in vseobetajočim nasmehom v svoje naročje. Ali jim je izpolnila obljube? — Ne! ... Potrtilim srcem so se vrnili v naročje svoje matere domovine. Mati domovina pa jih ni pozabila. Z razprtimi rokami jih je zopet objela in stisnila na svoje ljubezni in dobrote polno srce.

Pri zemljepisju in sicer pri zemljepisju pod milim nebom razkazujemo otrokom lahko lepoto in bogastvo domovine. Rekel pa sem že in poudarjam še enkrat, da uredimo pouk vsekdar tako, da lepota ne bode dušila bogastva, bogastvo pa lepote ne. Česar ne moremo razkazati otrokom pod milim nebom, to jim razkažimo potom skioptikona. Če nimamo tega, pa se zadovoljimo s slikami. In če tudi teh nimamo, pa se oklenimo razglednic. Tudi te so lepe in ne izgreše svojega namena.

Zbirke razglednic naj bi nedostajalo na nobeni šoli. One se dajo kaj lepo urediti v skupine, ki otroke kar razočarajo. Da to ni brez vpliva na srce, mi menda ne bode oporekal nihče.

Prirodopisje pa naj izpolnjuje zemljepisje v obliki sestavkov iz sadjarstva, vrtnarstva, čebelarstva, poljedelstva, živinoreje, gozdarstva itd. Naravoslovje pa naj nam pokaže moč naravnih sil in nesrečo človeka, uničenega po njih v tujini med tujimi ljudmi. Kdo se usmili tujca? — Malokdo! ... In domačina? — Vsakdo! — Zaradi izjem pa se me naj ne obsodi. Pišem namreč samo fragment in ne podrobne razprave.

Pa tudi ročnosti niso brez pomena. Pisanje nas spomni pošte, pošta prometa in promet lepega redu v domovini. Risanje nam nudi prav lahko v obliki nariskov nekoliko domačih lepot. Če ne drugih vsaj one nam nudi lahko, katerim smo se čudili v mladosti tudi mi, ko smo postopali okolo domačih ulnjakov, polnih lepo barvanih panjev. Največjega pomena z ozirom na uspešno gojitev ljubezni do domovine, pa je gotovo petje, in sicer petje narodnih pesmic. To nas spomni domače vasi in senčne lipe, izpod katere je plula tolikrat pesem ob lepih poletnih nočeh skozi domačo vas vedno dalje in dalje, da je končno izzvenela v tihi noči. Narodna pesem je eminentne važnosti v vsakem oziru in zaradi tega bi se ji naj posvečala v ljudski šoli in tudi pozneje vsa pozornost. Ženska ročna dela naj nudijo otrokom vsaj nekaj domačega kroja. Če ni moč tega, nudijo jim naj vsaj pri vezenju nekoliko domačih motivov. Menim, da bi to ne bilo nemogoče. Telovadba pa naj zbuja v srcu voljo, braniti domovino proti vsem navalom sovražnikov z ono neizčrpno požrtvovalnostjo, s katero so jo branili nekoč naši očetje.

Če se bomo ozirali na vse to in posvečali vsemu temu ob naših pripravah na pouk vso svojo pozornost, zaželjeni uspeh ne more izostati.

Samoobsebi pa se ume, da ni naš in da tudi namen ljudske šole ni gojiti — Špartancev itd. Časi se izpreminjajo in času primerna bodi vsekdar naša vzgoja. Da mislim pri tem tudi na zbirko knjig po naših šolarskih knjižnicah, mi menda ni treba poudarjati še posebej.

Šolski red.

Napisal K. S.

Ovi definitivni učni in šolski red predpisuje v § 86, da mora učiteljstvo vsake šole v društvu s šolskim zdravnikom sestaviti šolski red za učence, ki bi naj določeval, kako se imajo učenci obnašati v šoli in zunaj, kdaj začenja in kdaj neha pouk, in ki bi naj dal pravec vsemu šolskemu obisku.

Šolski red se mora predložiti okrajnemu šolskemu svetu v potrjenje; okrajni šolski svet pozove okrajnega zdravnika, da izrazi o osnutku svoje mnenje.

Splošne določbe šolskega reda se morajo učencem čitati početkom šolskega leta; posameznosti si pomnijo učenci med letom. Šolski red se mora izročati učencem, da ga izroče staršem, v učni sobi mora viseti poleg urnika.

To so torej zakonite določbe, ki nalagajo vsakemu učitelju dolžnost, sestaviti za svojo šolo primeren šolski red. Na prvi pogled je to lahko delo, ali ko začneš zbirati stvarino, tedaj zapaziš, da ipak stvar ne teče tako gladko, kakor bi želel.

Da olajša učiteljem posel, izdalo je „Osrednje društvo učiteljskih jednot v Češkem kraljestvu“ šolski red, katerega je kritika jako pohvalno sprejela.

Kar je Čehom v prid, more tudi nam koristiti. Zato sem se odločil, da prevedem češko delce na slovenski jezik. Naj se ga potem posluži vsak tovariš, v kolikor more. Še bolje bi pa bilo, ko bi delce izdala „Zaveza“. Mogla bi nemara zaslužiti pri tem kak novčič.

Sedaj pa k prevodu!

* * *

Šolski red, s katerim se upravlja obnašanje učencev v šoli in zunaj nje. (Z ozirom na § 86. definitivnega šolskega in učnega reda izdala)

Šolski red.

Uvod.

Če se ravnete po pravilih šolskega reda, se navadite redu in plemenitega obnašanja v mladosti, da postanete pozneje pošteni občani.

Zdravje.

Zdravje je najdražji zaklad. Čuvajte svoje zdravje! Varujte se opasnih, telesu škodljivih iger in šal, kakor n. pr. lučanja kamenja in igre z žigicami. Čuvajte se raznesil, ravnajte oprezno z gorljivimi tvarinami, ostrimi in koničastimi predmeti i. t. d., ne približajte se k odprtim posodam s kamenim oljem (petrolejem), vinskim cvetom (špiritom), bencinom in gazolinom z lučjo. Ne vlivajte gorljivih tekočin v goreče svetilke ali v ogenj. Ne igrajte se z ognjem.

Vozovom, sanem, vlakom, velocipedom, avtomobilom i. t. d. se ne stavljajte na pot.

Igra s pračo je nevarna.

Ne meči pečk in ostankov ovočja na pod, stopnjice in hodnike!

Po ulicah ne delajte drsank in ne mečite kep!

Kopati in drsati se smete samo z dovoljenjem svojih staršev na varnih in dovoljenih mestih.

Če si hočete ohraniti telesno in duševno zdravje, varujte se nezmernosti, kadenja in pitja opojnih pijač kakor strupa. Opojne pijače ponižujejo človeka in mu jemljejo razum, kadenje je nepotrebna, zdravju škodljiva strast.

Ako hočete pljuniti, pljunite v pljuvalnik ali v žepni robec. Ne pljuvajte brez potrebe in zlasti ne na tla.

Varujte se stika z ljudmi, ki imajo nalezljivo bolezen. Ne sprejemajte obleke, knjig, igrač in drugih stvari po osebah, ki so umrle za nalezljivo boleznijo. Ne hodite k pogrebu teh nesrečnežev.

Skrbno se čuvajte, da ne razširjate lastne bolezni.

Ravnajte se vedno po zdravstvenih navodilih, ki ste jih slišali v šoli ali od zdravnika.

V obrambo proti osepnicam priporočajo zdravniki cepljenje.

Skrbno čuvajte tudi zdravje svojih bližnjih in pomnite, da bi bili sami nesrečni vse svoje življenje, ko bi kdo po vaši krivdi izgubil največji božji dar, zdravje.

Čistost.

Čistost je najlepši nakit. Po čistosti vašega telesa, obleke, obutala in vseh vaših predmetov se spozna, če pazite na sebe. Povsod in vselej negujte čistost, zakaj čistost je pol zdravja in oplemenjuje človeka.

Rednost.

Privadi se redu in varuj se nereda.

V šoli mora vladati strog red, ako naj koristi skupno delo.

Svojim součencem je v nadlego in sebi škoduje učenec, ki ne mara za šolski red.

Zato prihajajte v šolo ob pravem času, idite takoj v svoj razred, pri-
našajte s seboj vse, kar vam treba, in izpolnjujte vestno vse, kar se vam
nalaga.

Med poukom ne sme učenec zapustiti učilnice brez učiteljevega do-
voljenja.

K peči in k oknu ne hodite brez dovoljenja, ne nagibajte se iz oken.

Iz šole hoditi v določenem redu.

Med predpoldanskim in popoldanskim poukom smejo ostati v šoli
samo oni otroci, ki imajo daleč domov, in sicer otroci iz

Delo.

Delo je blagoslov, lenoba je prokletstvo človeka. Sreča in blaginja se
rodi iz dela. Vse, kar je dobrega in koristnega, je nastalo po delu, zato

delajte i vi marljivo doma in v šoli. Tudi uk je delo. Kdor se marljivo uči, se dobro naobrazi, in dobre naobrazbe je treba občanu. Le naobraženi občani morejo koristiti svojemu narodu.

Niti ene učne ure ne zamujajte brez silne in važne potrebe!

Pomagajte pri delu svojim staršem. Telesno delo jači in krepi.

Šele duševno delo vas preobrazi v popolne ljudi.

N r a v n o s t.

Slabe tovaršije se varujte in ogibajte se izkušnjavam! Slab primer je zelo nevaren. Išcite si samo dobre, plemenite družbe. Slaba tovaršija pokvari vaše dobre lastnosti.

Kakor vašemu slabemu telescu škodujeta določeno delo in hrana, ki ji odrasle osebe lahko prenašajo, tako so tudi nekatere zabave odraslih vam zelo nevarne. Ne smete zahajati na plesne in druge zabave odraslih, na javne shode, ne smete biti člani društev ali med seboj ustanavljati društva, nositi kakršnekoli znake in brez dovoljenja šolskega voditelja se udeleževati društvenih zborovanj, javnih shodov ali obhodov.

Ni dovoljeno, da nabirate h kateremukoli namenu med seboj denarja.

Ne čitajte vsako knjigo ali časnik. Samo dobra knjiga vam bode prijateljica. Učitelji vam bodo radi svetovali, katere knjige bodete s pridom čitali.

Ravnajte vselej tako, da se vam ne bode nikdar in pred nikomer treba sramovati za svoje ravnanje.

Ljubite istino, in ravnajte vselej po pravici. Ne lažite nikoli! Laž je največji sovražnik življenja! Največji možje so rajše umrli nego da bi z lažjo oskrunili svoje čisto in dobro ime.

Bodite odkritosrčni in ne pretvarjajte se! Spoštovanja in veljave si pridobi samo človek, ki je pravičen v besedi in v dejanju.

P o b o ž n o s t.

Ljubite Boga in ravnajte se po njegovih zapovedih.

Izpolnjujte božje zapovedi in s tem bodete pokazali pravo pobožnost.

Častite Boga ne samo z molitvijo, ampak tudi z zglednim življenjem, koristnim delom in čistim nedolžnim življenjem.

D o s t o j n o s t.

V govoru, hoji in v vsem ravnanju posnemajte naobražene ljudi.

Varujte se sirovosti, kričanja, kletve, nedostojnega petja, zmerjanja; zakaj vse to je znak podlega duha.

Ne tekajte za vozovi, sanmi, vlaki, velocipedi in avtomobili. Ne oprijemajte se jih in ne mečite kamenja za njimi.

Zunaj hiše se združujte samo z znanjem staršev. Zlasti večernega postopanja se skrbno varujte. Iz šole idite naravnost domov.

Pri vstopu v razred pozdravite, kakor se vam ukaže začetkom šolskega leta.

Da li vam je treba pozdravljati vse odrasle osebe ali samo znance in na kakšen način, to se vam poreče v šoli. Ravnajte se potem in pozdravljajte dostojno!

Ljubezen k bližnjemu.

Spoštujte in ljubite svojega očeta in svojo mater. Spoštujte svoje učitelje, ki so zastopniki vaših staršev. Ravnajte drug z drugim kakor z dobri brati in sestrami!

Česar ne želite sami, ne storite drugim! Nikogar ne žalite z besedo ne z dejanjem. Pomislite, da so vsi ljudje vaši bližnji, kakor da so vaši bratje in vaše sestre.

Bodite dobrosrčni napram vsem ljudem. Ne zasmehujte nikogar vsled telesnih ali duševnih nedostatkov, če je bil kaznovan ali opominjan itd.

Ne maščujte se nikdar!

Živite složno tudi z ljudmi druge vere in druge narodnosti!

Razmerje s prirodo.

Ravnajte lepo tudi z živalmi, ne mučite jih! Čuvajte tudi rastline, ki tudi žive, in zato jih ne uničujte brez potrebe. Kdor po nepotrebem ubija živali in trga rastline, ta izkazuje sirovo srce.

Prizanašajte zlasti koristnim živalim! Ne plašite ptičic, ne uničujte njih jajčec, mladičev in ne razdirajte gnezd.

Spoštovanje do tujega imetja.

Svoje sveto, tuje najsvetejše. Čuvajte skrbno tuje imetje. Izposojeno vračajte, najdeno izročajte imetniku ali razrednemu učitelju.

Svojih stvari ne menjajte brez znanja staršev, ne darujte, ne prodajajte. Ne igrajte za denar.

Kdor oškoduje javne vrte, ceste in pešpota, nakazuje spomenike in stavbe, onečišča javna mesta, maže po zidovih in plakatih, ta ne samo da škoduje tuje imetje, ampak tudi jemlje sebi in someščanom veselje, ki nastaja vsled krasote domače občine.

Dober otrok pazi na ohranitev in čuvanje javnega imetja in ne dovoli, da bi je drugi kazili.

Naša lepa domovina se ponaša z mnogimi starožitnimi spomeniki. Čuvajte jih in ne uničujte jih.

Javne uredbe za občo korist uničuje samo človek popolnoma sirovega srca; zato tudi ne bodete pobijali porcelanastih izolatorov na telegrafnih drogih, ne razdirali vodilnih žic, mostov, prog, poštnih nabiralnikov itd.

Občanske čednosti.

✧ Nравnost in delo vas bodeta storili vrednim sinovom slavnega našega naroda, h kateremu se vedno s ponosom pripoznavajte, čigar jezik, pesmi, šege, navade in sile čuvajte. To so stare dedovine.

Spoštujte zakone, ravnajte se po njih povsod in vselej in bodite verni podaniki Njegovega Veličanstva cesarja in njegovega vznešenega rodu.

Začetek in trajanje pouka.

Na tej šoli začenja šolsko leto navadno dne	
in konča dne	
Predpoldanski pouk začenja ob uri, popoldanski ob uri.	
Prosto je	
Posebne opazke	
.	
.	
.	

Opombe za starše.

(Izvleček iz šolskega in učnega reda.)

Starši ali njih namestniki so dolžni razrednega učitelja takoj obvestiti o vsaki nepričakovani šolski zamudi, in to ustno ali pa pismeno (§ 65. š. r.).

Delo doma, na polju ali v obrti ne opravičuje zamud (§ 66. š. r.).

Otroci z gnusnimi boleznimi ali prihajajoči v gnusnem stanju ne smejo prihajati v šolo, dokler ta nedostatek ni odpravljen (§ 68. š. r.). Otroke, ki prihajajo umazani v šolo, sme učitelj poslati domov, da se jih umije, ali pa jih sme dati takoj zunaj šole umiti.

Starši in njih namestniki so dolžni šolo v njenem namenu podpirati, držati se predpisov in naredb šolskih oblasti, slušati učiteljeve nasvete, ki se tičejo pouka ali vzgoje otrok in morajo priti v šolo, ako jih pozove z ozirom na pouk ali vzgojo njih otrok šolski voditelj (§ 120. š. r.).

Starši naj nikar ne jemljejo s seboj otrok na zabave, zlasti na one ne, ki trajajo do pozne noči.

* * *

Kdor prečita ta šolski red, se bode čudil blagemu tonu, ki vlada v njem. In tako je prav, ne robove ampak misleče, dobre občane je treba vzgojiti.

Razgled.

Listek.

* **Turški učiteljski blagor.** „Srpski učitelj“ prinaša tole ilustracijo za navedeni naslov: Šolski vodja je zahteval od ministra, naj nekega učitelja odpusti iz službe, ker je na trgu jajca prodajal. V ministrstvu se je zadeva preiskovala, in ko je bilo dognano, da ima učitelj samo 1800 kg žita na leto za plačo in da mu ta „plača“ že tri leta ni bila izplačana, se je minister usmilil in premestil učitelja na drugo mesto, ki mu nese na mesec 32 K.

* **Lega nazionale** je zborovala letos v Rivi. L. 1907. je imela 309.112 K dohodkov. Na Primorskem vzdržuje 57 šol s 4000 otroki (večinoma hrvatskih) in se pripravlja, da ustanovi še 12 novih šol, za katere „prosijo“ slovanske občine. Skupno ima Lega 72 šol, podpira 31 šol, vzdržuje 43 večernih tečajev in ima 80 potovalnih knjižnic.

* **Deutscher Schulverein** je uredil plačo svojih učiteljev po treh najnižjih razredih drž. uradnikov in uvedel 35 letno službovanje. Glavno zborovanje se je vršilo letos v Celovcu. L. 1907. se je ustanovilo 168 novih mestnih odborov, šteje 120.000 članov, sprejel je 636.473 K 35 h darov, torej za 134.655 K 10 h več nego lani.

* **Koristna knjiga** je vsekako „pokazalec“ (kazalo), ki jo je izdala bolgarska vlada. V treh zvezkih so navedeni vsi članki o šolstvu, vse pedagoške knjige, ki so se izdale od l. 1844. do 1900 v bolgarskem jeziku. Da se loti takšnega dela organizovano učiteljstvo, bi se kmalu tudi Slovenci lahko ponašali s takšno knjigo.

* **Koliko se rodi otrok?** Na vsem svetu se porodi vsako leto 36 milijonov otrok, torej 70 vsako minuto, ali vsako sekundo se porodi 1 človek. Ko bi postavili zibelki teh novorojenčkov drugo kraj druge, pokrili bi ekvator. Ko bi matere teh otrok defilirale mimo nas, in sicer tako, da bi jih šlo vsako minuto 20 mimo nas, morale bi zadnje čakati štiri leta, preden bi prišle na vrsto.

* **Kaj je krutost?** Ker definicije niso vsekdar srečne, razjasnimo pojem s primerom. — Učitelj Peter Šarić je bil sušičav in je prosil dalmatinski deželni šolski svet za enoletni dopust. Ker ni bil definitiven, je sprejel tale odlok: „... ovo Vas vijeće s obzirom na neizlječivu Vašu bolest i na pogibao, koja stoga nastaje za školsku djecu, rješava dalje službe“ ... In tako je revež izgubil službo ter umrl pri svojem bratu. Kako bi ozdravil pod takšnim moralnim tlakom? Če oboli delavec, mu pomaga bolniška blagajna; če oboli učitelj, vrže se ga iz službe. Ali vam je sedaj jasen pojem krutosti?

Pedagoški paberki.

* **Prenapolnjeni razredi.** „Manuel general“ piše: „Ali bi se našel kemik, ki bi bil v stanu analizovati vlažni vzduh, napolnjen z vsakovrstnimi miazmi, ki se nahajajo po prvih učnih urah v razredih z 70—80 otroki?“

* **Newyorški šolski prezident dr. Maxwell** si je postavil tale program za izboljšanje poverjenega mu šolstva: znižanje števila učencev na 40 v enem razredu — sprememba zakona o obveznem šolskem obisku v tem smislu, da bi bilo mogoče kaznovati starše in ne otroke — šolska obveznost začenja s 7. letom — ustanovitev šolskih delavnic, kuhinj in kantin pri vseh šolah — ustanovitev pomožnih šol za slepe, gluhe in sakte — ustanovitev

jedilnic, v katerih bi se prodajala jedila za kupno ceno — brezplačen nakup naočnikov za otroke s slabim vidom.

* **Sport v šoli.** Na Francoskem je predložila naučna komisija državnemu zboru memorandum, v katerem izvaja, da se današnji način telovadbe ne obnese, in da bi bilo boljše zameniti jo v višjih razredih z narodnimi igrami, a ne z angleškim športom, čigar se udeležuje samo manjšina učencev. — Tudi na Švicarskem skušajo zabraniti prehudo negovanje športa. Eugen Schock, ki je deloval kot učitelj v angleškem deškem penzionatu in bil pozneje učitelj v Bazileji, je prednašal v društvu telovadnih učiteljev o „footballu“, o igri, ki se je danes udomačila v vsej Evropi. Za odrasle je dobra, a nikakor ne za nedorasle. Sport vpliva tudi na nravnost. Učenci postajajo razposajeni in preveč častilakomni. Sportna tekmovanja, ki jih uprizarjajo sportni klubi ameriških vseučilišč, ne končajo nikdar brez nezgod in ubejev. Mnogi študenti pozabijo radi športa na učenje. Telesne vaje ne smejo biti enostranske, ampak morajo uriti vse telo in s tem tudi dušo. — Treba je torej takšnih iger, ki bi mogle zanimati odraslo mladež, potem se bode nemara dala mladina za nje pridobiti.

* **Učiteljstvo in univerza.** The Educational News poroča, da se je v Londonu ustanovilo novo učiteljsiše za 1,960.000 kron, na katerem je pouk zvezan z vseučiliščem. Ravnatelj prof. Adams je vseučiliščni profesor. Učenci morajo položiti pri sprejemu izpit, pri izstopu pa prejmejo diplomu za vzgojevalca od vseučilišča in izpričujevalo zrelosti iz literature ali iz znanosti. Šola je eksternat za gospe in gospode in pripravlja učence za elementarne ali za srednje šole. Pouk traja 3 leta, akademiki morejo absolvirati vse v enem letu, ker se uče samo pedagogike. Šola stoji sredi mesta, je umetniško okrašena, stopnjišče se nahaja zunaj poslopja, da se učenci lažje rešijo ob požaru. Ima bogate zbirke, akvarij in stekleno hišico. Londonu je treba vsako leto 1450 novih učiteljev za ljudske in srednje šole.

* **O japonski telovadbi** piše L'educateur moderne, da se ravna ista po dveh načelih: 1. Telovadba otroka ne sme utrujati. — 2. Otrok mora vedeti za fiziološke posledice različnih kretenj, da se zna ravnati pri lastnih vajah.

* **O vzgoji demokracije** je sprejel pariški „Matin“ po razpisu nagrade čez 4000 razprav. Vsi zagovarjajo ista načela! Treba vzgajati voljo in ne samo poučevati radi znanja; geografija naj ne uči imen, ampak razliko plemen, jezika, narodnega značaja, naj poudarja vrednost držav; zgodovina bodi meščanska, treba učiti zakone znanstva, ne rimsko, ampak francosko zgodovino; treba učiti higijeno in to s samim higijenskim življenjem; treba navajati na solidarnost (sociologija) s tem, da se nudi pomoč bližnjemu. Končno naj učenci kot pravi Francozi skušajo vedno biti vzor vsem zemljanom.

Kronika.

* **Napredno žensko učiteljsiše v Prerovi.** Žalostno dejstvo, da ženska učiteljsiša sprejemajo deklice z veliko protekcijo in ne učiteljskih hčera, je prisililo moravsko učiteljstvo, da je po samopomoči ustvarilo zgleden zavod. V Prerovi se sprejemajo v prvi vrsti hčerke organizovanih učiteljev. Po napetju vseh sil in po privzetju statuta javnih učiteljsišč obrodila je dveletna borba ta sad, katerega smejo biti moravski učitelji ponosni. Lokale, kurjavo in svečavo daje mesto zastonj. Zavod se je otvoril 15. septembra 1907 in ima v prvem letu 47 gojenk, med temi 23 učiteljskih hčera. Šolnina znaša na leto 120 K in 20 K za učila. Goslanje, klavir, tesnopolis in francoščina so neobligatni predmeti. Na konversacijskih večerih se uči ruščina, poljščina in srbo-hrvaščina. Zavod ima čitalnico z vsemi neklerik. učiteljskimi listi. — Učil se je kupilo takoj za 500 K. Zbirka se bode vsako leto povečala. Zavod upravlja: 1. 12članski odbor (polovica mora biti organiz. učiteljev), 2. kuratorij, 3. predsedništvo. Odločujoči faktor je odbor. Člani društva plačajo na leto 4 K, utemeljitelji 200 K. — Za začetek velja odlok, da se bodo privzemale nove kandidatke samo vsako drugo leto. Pozneje pa se zavod razširi. Seveda vsak, začetek je težak. Čuditi pa se je moravskemu učiteljstvu, čigar mogočna organizacija prinaša takšne plodove.

* **Srbski učitelji** na Hrvaškem so osnovali 17 srbskih učiteljskih društev. To je posledica nepremišljenega nastopa maherjev v „Savezu“.

* **Iz španskega šolstva.** Špansko šolstvo ostaja vedno zelo špansko in postaja še bolj špansko od dne do dne. Nastala je med učiteljstvom v tej nesrečni deželi absolutna mizetrija. Ko se je pred leti objavil zakon, da iznaša najnižja plača učiteljev 300 K, a najvišja 600 K, tedaj se je to smatralo za veliko pridobitev. No, lansko leto se je sprejel zakon, da morajo slabo financirane občine skušati spraviti v red svoje finance s tem, da štedijo v šolstvu. Kjer sta v občini dve šoli, se ima ena zapreti. Učiteljske plače se imajo znižati od 300 K na 225 K, od 600 K na 500 K. Neki frankfurtski list pripoveduje tole dogodbico: Nedavno se je avtor šetal s prijateljem po Madridu. Srečala sta slepca, ki je beračil. Prijatelj mu je dal milodar, toda v tem je postal in se zagledal v beračev obraz. Potem mu je rekel svoje ime in se začel z njim razgovarjati. Berač je bil učitelj, ki je pri svojem poslu oslepel. Ker ni mogel izhajati s penzijo, začel je prosjačiti. „In ne mislite“, je dejal, „da se mi pri tem poslu huda godi. Priberačim 15 realov na dan (2—3 K). Kot učitelj sem bil vedno gladen, zdaj se vsaj lahko do sitega najem.“

* **Šolskih zdravnikov** je na Japonskem 4941 (za 395 več nego lani). Dobivajo 143.987 jenov plače. Lani so preiskali 722.973 učencev. No, Japonska bo kmalu nekim določenim državam v Evropi vzor.

* **Šolstvo v Bosni in Hercegovini.** Od novega leta naprej se je zboljšalo znatno stanje bosenskega in hercegovinskega učiteljstva. — Osnovna plača šolskega voditelja je 1400 K, za stalne učitelje 1200 K in za suplente 900 K. — Stanarina se odmeri po številu prebivalcev dotičnega kraja ter znaša krog 300 do 600 K. — Ako ima učitelj prosto stanovanje, odpade stanarina. — Suplenti dobivajo 50% stanarine.

Stalno nameščeno učiteljstvo dobiva starostne doklade ali petletnine.

Teh je šest. Prve štiri so po 200 K in zadnji dve po 300 K.

Pavšali za kurjavo (drva) se izplačujejo z ozirom na krajne razmere onemu učiteljstvu, ki ima stanovanje.

Šolski voditelj eno- in dvorazrednice dobiva letnih 100 K opravilne doklade, a voditelj tri- in večrazrednic pa 150 K.

Učiteljstvo, ki stanuje oddaljeno od mest in trgov, dobiva 100 K letne doklade, koja se pa ne všteta v pokojnino.

Učiteljice so v gmotnem oziru enake učiteljem, a omožene učiteljice ne dobivajo stanarine in odškodnine (pavšalij) za kurjavo.

Ako se učiteljica omoži z neučiteljem, mora se odpovedati službi; a dobi iz blagajne 1200 K odpravnine, ako je služila vsaj pet let definitivno.

Službena leta so skrčili od 40 na 35 let. Učitelji in učiteljice so deželni uradniki. Plačilo dobivajo pri dotičnem c. kr. davčnem uradu. Vse učiteljstvo se lahko vozari po železnici v bosensko-hercegovinskem ozemlju za polovične stroške. To velja tudi za obitelj, to je žena, otroci in drugi udi učiteljske družine, se lahko vozarijo za polovico stroškov. Vdovci, vdove in sirote dobivajo dohodke enake deželnim uradnikom. Tudi jim plačujejo preselitvene stroške enako deželnim uradnikom.

A. Leban.

RAZPIS NATEČAJA.

Učiteljske službe.

Štev. 900 O.

Na trirazredni ljudski šoli v **Svetinjah** se stalno ali začasno namesti učiteljska služba z dohodki po drugem krajnem razredu in s prosto izbo.

Prosilci ali prosilke za to mesto naj vložijo svoje redno opremljene prošnje predpisanim potom do 31. avgusta t. l. pri krajnem šolskem svetu v Svetinjah, pošta Ivankovci. Dokazati je znanje obeh deželnih jezikov.

Okrajni šolski svet ormoški, dne 30. julija 1908.

Predsednik.

Štev. 2112/P.

Na trirazredni ljudski šoli v **Dornavi** se stalno ali začasno namesti učiteljska služba z dohodki po tretjem krajnem razredu in s prosto izbo.

Prosilci ali prosilke naj vložijo svoje pravilno opremljene prošnje predpisanim potom do 20. avgusta t. l. pri krajnem šolskem svetu v Dornavi, pošta Mozganjci.

Okrajni šolski svet ptujski, dne 18. julija 1908.

Predsednikov namestnik: **Dreflak.**

Štev. 2107/P.

Na petrazredni ljudski šoli v **Cirkovcah** se stalno ali začasno namesti učiteljska služba z dohodki po tretjem krajnem razredu.

Prosilci ali prosilke za to mesto naj vložijo svoje redno opremljene prošnje predpisanim potom do 20. avgusta t. l. pri krajnem šolskem svetu v Cirkovcah, pošta Pragersko. Moški učiteljski moči da krajni šolski svet prosto izbo.

Okrajni šolski svet ptujski, dne 20. julija 1908.

Predsednikov namestnik: **Dreflak.**

Štev. 2038/P.

Na šestrazredni ljudski šoli pri **Sv. Marku** se stalno ali začasno namesti učiteljska služba z dohodki po tretjem krajnem razredu in s prosto izbo.

Prosilci za to mesto naj vložijo svoje redno opremljene prošnje predpisanim potom do 20. avgusta t. l. pri krajnem šolskem svetu pri Sv. Marku, pošta Ptuj.

Okrajni šolski svet ptujski, dne 17. julija 1908.

Predsednikov namestnik: **Dreflak.**

Štev. 2180/P.

Na šestrazredni ljudski šoli pri **Sv. Marjeti niže Ptuja** se stalno ali začasno namesti učiteljska služba z dohodki po tretjem krajnem razredu in s prosto izbo.

Prosilci za to mesto naj vložijo svoje redno opremljene prošnje predpisanim potom do 31. avgusta t. l. pri krajnem šolskem svetu pri Sv. Marjeti niže Ptuja. Dokazati je znanje obeh deželnih jezikov.

Okrajni šolski svet ptujski, dne 30. julija 1908.

Predsednik.

Štev. 2179/P.

Na štirirazredni ljudski šoli v **Št. Janžu na Dravskem polju** se stalno ali začasno namesti služba učiteljice z dohodki po tretjem krajnem razredu in s prosto izbo.

Prosilke za to mesto naj vložijo svoje redno opremljene prošnje predpisanim potom do 31. avgusta t. l. pri krajnem šolskem svetu v Št. Janžu na Dravskem polju, pošta Ptuj. Dokazati je znanje obeh deželnih jezikov.

Okrajni šolski svet ptujski, dne 30. julija 1908.

Predsednik.

Štev. 395.

Na dvorazredni ljudski šoli v **Zagorji** je stalno popolniti mesto nadučitelja z dohodki II. pračilnega reda.

Prošnje za to službo je vlagati po službenem potu pri krajnem šolskem svetu v Zagorji do 6. septembra 1908.

Okrajni šolski svet v Kozjem, dne 6. avgusta 1908.

Naprednemu in zavednemu učiteljstvu!

Vsakdo bodi naročnik „Zavezinih“ listov, ki so:

Učiteljski Tovariš **Popotnik**
Zvonček **Domače ognjišče.**

POPOTNIK

izhaja 15. dne vsakega meseca v zvezkih in stane na leto 6 K,
pol leta 3 K, četrt leta 1 K 50 v. Posamezni zvezki stanejo 50 v.

Naročnino in reklamacije

sprejema »Zavezin« blagajnik **Fr. Luznar** v Kranju. — Rokopise pa je pošiljati ravnatelju **M. J. Nerat-u** v Maribor, Kokoschineggallee.